

Podstawowe pojęcia literackie i pojęcia używane w interpretacjach wierszy

Literaturoznawstwo – dyscyplina humanistyczna, której przedmiotem zainteresowania jest literatura, a przede wszystkim analiza poszczególnych utworów literackich oraz rekonstruowanie historycznoliterackich procesów. W obrębie literaturoznawstwa formułuje się także ogólne teorie oraz metodologie badań literackich.

Co zalicza się do literatury?

Literatura – wszystkie „sensowne twory słowne” (według definicji Stefanii Skwarczyńskiej), czyli dzieła artystyczne, tj. **literatura** piękna, oraz teksty użytkowe, tj. **literatura** stosowana, zachowane w formie pisanej lub w przekazie ustnym.

Rodzaj literacki – podstawowy w literaturoznawstwie polskim sposób klasyfikacji dzieł literackich. Jest to podział ze względu na formę wypowiedzi, a jednocześnie budowę utworu.

Wyróżnia się trzy główne rodzaje literackie:

- dramat – wypowiedź w postaci dialogów uzupełnionych didaskaliami, czyli tekstem pobocznym.
 - epika – wypowiedź postaci w opowieści narracyjnej.
 - liryka – utwory liryczne zazwyczaj cechuje rytmiczność i metaforyczność języka, a przemawia przez nie podmiot liryczny.
-

Co to jest utwór literacki - przykłady?

Utwór literacki, dzieło literackie – tekst słowny, pisany (najczęściej) lub ustny (np. **eposy Homera, utwory z kręgu folkloru**), ukształtowany za pomocą środków, jakimi dysponuje język, na sposób artystyczny. Jego szczególny charakter polega na tym, że odpowiada on na estetyczne oczekiwania odbiorców.

Jakie są gatunki?

Najpopularniejsze to: **powieść, bajka, ballada, poemat, dziennik, elegia, epos, esej, fraszka, kazanie, list, oda, opowiadanie, pamiętnik, pieśń, psalm, satyra, sielanka, sonet, tren, hymn.**

Co to jest rodzaj i gatunek literacki?

Gatunek literacki jest to forma utworu literackiego, podrzędna odnośnie do rodzaju literackiego i nadrzędna w stosunku do odmiany gatunkowej. Jest zbiorem reguł, określających budowę utworu literackiego, które decydują o stylu, temacie i kompozycji danego utworu.

***Epika** – jeden z trzech rodzajów literackich. Ukształtowała się z ustnych sag, podań, legend i mitów o przeszłości.

Co zalicza się do epiki?

Obecnie wyróżniamy następujące rodzaje epiki: **nowela, opowiadanie, powieść, pamiętnik, dziennik, baśń, mit, legenda, epepeja, bajka, satyra, ballada i przypowieść.**

*idiom, idiomat, idiomatyzm – konstrukcja językowa, której znaczenie ma charakter swoisty, tj. nie daje się wyprowadzić ze znaczenia jej poszczególnych części składowych. Idiomy należy odróżnić od kolokacji, czyli związków wyrazowych wykazujących pewną ustaloną łączliwość, ale dających się rozumieć dosłownie

*abab - kwartyna z rymem krzyżowym (układ rymów)

*Podmiot liryczny, „ja liryczne” – osoba mówiąca w utworach lirycznych. Podmiot liryczny może występować w liczbie pojedynczej, jako ja lub w liczbie mnogiej, jako podmiot zbiorowy. Ten ostatni widoczny jest np. w Bogurodzicy: Zyszczy nam, spuści nam

*Jednosylabowe wyrazy:

wyrazy dzieli się na tyle sylab ile jest samogłosek w wyrazie, a co z wyrazami które mają jedną samogłoskę? Są to jednosylabowe wyrazy, a o to tylko część takich wyrazów: Ełk, dom, dach, paw, pies, kot, lot, młot, płot, dąb, idź, coś, nic, raz, zez, bąk, gra, gaz, mak, mam, dwa, znak, ich, elf, czas, fan, flet, wół, wał, rok, łoś, cep, pięć, sześć, kraj, raj, tran, brzuch, pierś, krzyk, płacz, kosz, mysz, kto, ten, bo, za, ryk, las, lok, lód, bar, dym, ruch, ząb, jeź, koc, noc, wąż, wąż.

* Inwokacja – rozbudowana apostrofa otwierająca utwór literacki, w której zwykle autor zwraca się do muzy, bóstwa lub duchowego patrona z prośbą o natchnienie, pomoc w tworzeniu dzieła. Przez wieki za wzorcowe uważano inwokacje otwierające Iliadę i odyseję

*¹ Inwokacja – rozbudowana apostrofa otwierająca utwór literacki, w której zwykle autor zwraca się do muzy, bóstwa lub duchowego patrona z prośbą o natchnienie, pomoc w tworzeniu dzieła. Przez wieki za wzorcowe uważano inwokacje otwierające Iliadę i odyseję

*²Stychomytia - W starożytnym dramacie dialog zbudowany z jednowersowych replik wypowiedzianych naprzemiennie przez bohaterów. Służy podkreśleniu silnych emocji towarzyszących rozmowie.

*³ Paralelizm (z gr. παραλληλισμός parallēlismós – „zestawienie, porównanie”, od παράλληλος parállēlos – „równoległy”) – tożsamość lub podobieństwo treściowe (znaczeniowe) bądź kompozycyjne kilku analogicznych segmentów utworu literackiego (zdań, wersów, strof, scen, wydarzeń, wątków itp.).

*Liryka – jeden z trzech rodzajów literackich, obok dramatu i epiki. Obejmuje utwory, których głównym przedmiotem przedstawienia są przeżycia wewnętrzne, przekazywane za pośrednictwem wypowiedzi monologicznej, odznaczającej się subiektywizmem, podporządkowanej funkcji ekspresywnej oraz funkcji poetyckiej języka.

*Metafora, inaczej przenośnia – językowy środek stylistyczny, w którym obce znaczeniowo wyrazy są ze sobą składniowo zestawione, tworząc związek frazeologiczny o innym znaczeniu niż dosłowny sens wyrazów, np. „od ust sobie odejmę”, „podzielę się z wami wiadomością” lub „złote serce”.

*Inwersja to zabieg stylistyczny szczególnie popularny w poezji barokowej i klasycystycznej. Polega on na celowym odwróceniu szyku wyrazów w zdaniu lub wtrąceniu do grupy wyrazów powiązanych relacjami składniowymi, innego wyrazu lub wyrazów spoza tej grupy.